

MANZARA JANRINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI
SAN'ATSHUNOSLIK FAKULTETI
HAMIDOV ASILBEK XUSAN O'G'LI

ANNOTATSIYA**O'zbek tilida**

Mazkur maqolada manzara janrining tarixiy shakllanishi va rivojlanish bosqichlari keng qamrovda tahlil qilinadi. Qadimgi davr tasvirlaridan boshlab Uyg'onish, Barokko, Romantizm, Realizm va Impressionizm davrlarigacha bo'lgan jarayon ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, manzara janrining estetik, falsafiy va kompozitsion xususiyatlari hamda zamonaviy tasviriy san'atdagi o'rni ko'rib chiqiladi.

Аннотация на русском языке

В статье рассматриваются этапы развития пейзажного жанра в изобразительном искусстве. Анализируются его истоки в древности, становление в эпоху Возрождения, расцвет в период Барокко, Романтизма, Реализма и Импрессионизма. Особое внимание уделяется художественным и философским особенностям пейзажа и его значению в современном искусстве.

Annotation in English

This article examines the stages of development of the landscape genre in visual art. It analyzes its origins in antiquity, its formation during the Renaissance, and its flourishing in the Baroque, Romantic, Realist, and Impressionist periods. Special attention is given to the artistic and philosophical features of landscape painting and its role in contemporary art.

KIRISH

Manzara janri tasviriy san'atning mustaqil va muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, tabiatni badiiy idrok etish orqali insonning estetik va ruhiy kechinmalarini ifodalaydi. Dastlab manzara tasvirlari kompozitsiyaning fon elementi sifatida qo'llanilgan bo'lsa, vaqt o'tishi bilan u mustaqil janr sifatida shakllandi.

Tabiat manzarasi insoniyat tarixida doimo ilhom manbai bo'lib kelgan. Qadimgi devoriy suratlarda tabiat unsurlari ramziy ma'noda tasvirlangan. Biroq manzara janri alohida yo'nalish sifatida asosan Uyg'onish davrida rivojlana boshladi.

Masalan, Leonardo da Vinci asarlarida tabiat fon emas, balki kompozitsiyaning muhim qismi sifatida tasvirlangan. Keyinchalik manzara san'ati Yevropa rassomchiligida alohida ahamiyat kasb etdi.

ASOSIY QISM**1. Qadimgi va O'rta asrlar davrida manzara**

Qadimgi Misr va Rim san'atida tabiat tasvirlari ko'proq dekorativ va ramziy xarakterga ega bo'lgan. O'rta asrlarda esa manzara diniy sahnalarning fon elementi sifatida ishlatilgan. Tabiat realistik emas, balki shartli va ramziy ifodalangan.

2. Uyg'onish davrida manzaraning shakllanishi

Uyg'onish davrida inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik g'oyasi kuchaydi. Perspektiva qonunlarining kashf etilishi manzara tasvirida chuqurlik va hajm yaratish imkonini berdi.

Masalan, Albrecht Dürer tabiatni realistik kuzatish asosida tasvirlagan. Bu davrda manzara asta-sekin mustaqil janrga aylana boshladi.

3. XVII asr: Mustaqil manzara janrining paydo bo'lishi

XVII asrda, ayniqsa Gollandiyada manzara janri mustaqil yo'nalish sifatida shakllandi. Tabiat realistik va hayotiy tasvirlana boshlandi.

Masalan, Jacob van Ruisdael o'z asarlarida tabiatning dramatik holatini ko'rsatgan. Manzara endi inson hayotining ajralmas qismi sifatida talqin qilindi.

4. Romantizm davrida manzara

XIX asr boshlarida romantizm oqimi manzara janriga yangi ruh olib kirdi. Tabiat inson hissiyotlari va ichki kechinmalarining timsoliga aylandi.

Masalan, Caspar David Friedrich asarlarida tabiat ulug'vor va falsafiy mazmunda tasvirlangan. Inson obrazi ko'pincha tabiat oldida kichik va ojiz ko'rinishda berilgan.

5. Realizm va Impressionizm davrida manzara

Realizm davrida tabiat kundalik hayot bilan bog'liq holda tasvirlandi. Impressionizm esa yorug'lik va rang o'zgarishlarini bevosita tabiat qo'ynida tasvirlashni maqsad qildi.

Masalan, Claude Monet bir xil manzarani turli vaqt va yorug'lik holatida tasvirlab, rang va atmosfera o'zgarishlarini o'rgangan.

6. Zamonaviy davrda manzara

XX asr va undan keyingi davrda manzara janri turli uslublarda namoyon bo'ldi: ekspressionizm, kubizm va abstrakt san'atda tabiat shakllari deformatsiyalangan holda ifodalandi.

Masalan, Vincent van Gogh manzaralarda kuchli emotsional ranglardan foydalangan. Zamonaviy rassomlar esa ekologik muammolarni ham manzara orqali yoritmoqdalar.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, manzara janri uzoq tarixiy rivojlanish jarayonini bosib o'tgan. Dastlab fon elementi bo'lgan tabiat tasviri vaqt o'tishi bilan mustaqil va chuqur falsafiy mazmunga ega janrga aylandi. Har bir tarixiy davr manzara janriga o'ziga xos estetik va g'oyaviy mazmun olib kirdi.

Manzara nafaqat tabiat tasviri, balki insonning ruhiy holati, dunyoqarashi va tabiat bilan munosabatini aks ettiruvchi badiiy vositadir. Zamonaviy san’atda ham manzara janri o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan bo‘lib, ekologik va ijtimoiy masalalarni yoritishda muhim rol o‘ynamoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gombrich, E. H. (1995). The Story of Art. London: Phaidon Press.
2. Janson, H. W., & Janson, A. F. (2004). History of Art. New York: Pearson Education.
3. Clark, Kenneth. (1949). Landscape into Art. London: John Murray.
4. Honour, Hugh & Fleming, John. (2009). A World History of Art. London: Laurence King Publishing.
5. Wilton, Andrew & Lyles, Anne. (1993). The Great Age of British Watercolours. London: Royal Academy of Arts.
6. Rewald, John. (1973). The History of Impressionism. New York: Museum of Modern Art.
7. Andrews, Malcolm. (1999). Landscape and Western Art. Oxford: Oxford University Press.